

Da proslavimo veliko delo tega velikega moža, smo se zbrali tudi mi slovenski učitelji k današnjemu zborovanju.

S tem dnevom je nastopila nova doba avstr. ljudskemu šolstvu. Ni moj namen, da bi govoril dalje o lepem razvoju in velikanskem napredku ljudskega šolstva med avstrijskimi narodi sploh in o nas Slovencih posebej, saj bodeta to gotovo storila slavnostna govornika.

Kakšno stališče so zavzele klerikalne stranke med vsemi avstrijskimi narodi napram novemu šolskemu zakonu? Kratko povedano: sovražno! Rimski papež je prvi zlomil palico nad njim ter ga proklel. Slovenska duhovščina je grmela z leč proti šolskemu in drugim osnovnim zakonom ter klicala svojim vernim ovčičem: „S tega sv. kraja vas odvežem pokorščine do teh postav.“ (Res je!)

Kakor so bili od začetka, tako so še sedaj naši klerikali nasprotniki šolskemu zakonu, in sicer iz enega in edinega vzroka, ker se je z njim odprla pot k izobrazbi in omiki, pot h kulturi v najubožnejšo kočjo. Vedo pa, da izobraženo ljudstvo začne misliti s svojo glavo in kjer se zgodi to, odklenka klerikalnemu paševanju. Nasprotniki so šolskemu zakonu, ker temelji na svobodni in napredni podlagi, ker so sovražniki vsemu, kar se imenuje svobodno in napredno. (Tako je!)

Kričeč zgled te trditve je dejstvo, s koliko brezmejno strastjo in vehemenco preganjajo na Kranjskem klerikali narodno in napredno učiteljstvo, združeno v „Zavezi“. A motijo se, če mislijo, da bomo upognili svoje tilnike. Mi ostanemo trdni in zvesti svojemu prepričanju, prosim Vas le, dragi tovariši in mile tovarišice, ki stanujete v tem oziru v srečnejših slovenskih kronovinah, V a š e m o r a l n e p o m o č i !

Povzdignimo danes skupen glas, ki naj odmeva širom naše domovine, pa tudi tja gori v višje kroge, da najodločnejše protestujemo proti nezasišani persekuciji narodnega in naprednega učiteljstva na Kranjskem. (Ploskanje.)

Vsem, ki ste prihiteli od vseh strani slov. zemlje k XXI. glavni skupščini, moj presrčen pozdrav!

„Dobro došli!“ kličem tudi vsem dragim in milim gostom neučiteljem, ki ste prišli k našemu zborovanju. S tem kažete simpatije našemu stanu; Vaša navzočnost nam pa tudi izpričuje, da veste ceniti veliki pomen in važnost ljudskega šolstva posebno za slovenski narod in da Vam je na srečo njegov napredek in krepak razvoj. (Burno ploskanje.)

Prav posebno me pa veseli, da imamo tudi letos med seboj vrle zastopnike vzornega češkega in poljskega učiteljstva. (Burno, dolgotrajno ploskanje.) Meni se vidijo obiski in sestanki ljudskega učiteljstva raznih slovanskih narodov prav pomenljivi in važni. Ni dolgo tega, da smo se poznali le po deželah, po duhu in srečo smo si bili tuji. V zadnjih letih se je ohrnilo to na bolje. Začeli smo učitelji slovanskih narodov prirejati sestanke; vrše se medsebojni obiski in tu se spoznavamo boljbolj. S tem polagamo temelj slovanski vzajemnosti, in kdo lahko stori več za njo, nego ljudski učite j? Želeč, da bi bili naši poseti vedno pogostejši in udeležba pri njih vedno večja, kličem Vam, dragi slovanski bratje in

bilo, da bi katera koleginja poizkusila rešiti to vprašanje pri eni prihodnjih konferenc.

Na vsak način pa bi bilo prav, ako bi se učiteljice ne izogibale stika z narodom, ako bi ostajale v občini tudi ob šole prostih dneh; res, da ni to posebno prijetno, dokler se človek temu ne privadi, a koristno in potrebno je posebno tudi glede širjenja smisla za snago med narod.

Sklepam in predlagam, da sprejme konferenca sledeče resolucije:

1. Politiška oblast naj se obrne do županstev, da ji redno poročajo o stanju in odstranjenju zaprek z ozirom na snago in zdravje.

2. Za pravilno napravljene greznice in gnojšča naj vlada podeljuje male podpore, nagrade ubožnejšim lastnikom hiš in kmetom.

3. Za odstranitev večjih zdravstvenih zaprek (nesnag) naj podeljuje vlada občinam podpore.

Vlada naj predloži deželnemu zboru zakonski načrt stavbenega in zdravstveno-policijskega reda za občine. V ta namen naj poprej skliče enketo, v katero naj pozove tudi nekaj učiteljev.

bratje po zvanju, navdušeni: Na zdar! Živeli! (Ponovno burno ploskanje.)

Veseli me tudi, da imam priliko pozdravljati v naši sredi zastopnike vrle slovenske akademiške mladine. (Ploskanje.) Z roko v roki hočemo skupno delovati med narodom za njega moralni in materialni prospeh. Kličem vam: Živeli! (Ploskanje.)

S tem otvorjam XXI. glavno skupščino „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Po predsednikovem nagovoru so skupščino pozdravili razni zastopniki, in sicer najprej v imenu mariborskega okr. učit. društva tov. Avgust Požegar, poudarjajoč, da ni bilo mogoče pozdraviti došlo učiteljstvo tako, kakor bi želeli, zakaj mesto se nahaja na skrajni periferiji, kjer vlada naduti sosed Nemec. Svoj govor je osnoval na imenu kraja, kjer zborujemo. Mar—i—bor.

Tov. Jos. Černý prinaša pozdrave 8000 čeških tovarišev, tov. St. Nowak pozdravlja v imenu poljske učiteljske zveze, a tov. M. Hajný iz Moravske zagotavlja slovensko učiteljstvo, da tudi njemu zasije lepše solnce, ker uči zgodovina, da naravnim zakonom ni moči staviti zaprek

Dr. Žerjav pozdravlja zbrano učiteljstvo v imenu narodno-napredne stranke slovenske, ki bo morala poseči tudi po najskrajnejšem sredstvu, da pribori učiteljstvu ugodnejše stališče. — Dr. V. Kukovec je izvajal, da zborovanja „Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev“ zbujajo v našem javnem življenju od leta do leta večjo pozornost. Vaša organizacija si je izvojevala ugled, ki se ga po pravičnem veseli učiteljstvo, ki vidi v združitvi najboljšo orodje v boju za svoj dostojen obstanek. Akoravno je pa vaša zveza samo stanovska organizacija, veseli smo te tudi izven nje stoječi činitelji, ki nam je napredek našega naroda pri srečo. Dobra šola in dobro učiteljstvo nam je jamstvo za dvigovanje ljudstva v prosveti in gospodarstvu. Narodna stranka na Štajerskem, v katere imenu mi je čast vaše zborovanje pozdraviti, je po svojem programu in po svojih dejanjih bila dosedaj zaščitnica šole in učiteljstva; nikdar se ni obotavljala to javno priznati ter bo ostala na istem stališču v bodoče. Vse to pa brez vsakih drugih ozirov, temveč le iz trdnega prepričanja, da narodna korist zahteva bujno se razvijajoče šolstvo in zadovoljno učiteljstvo. Da bomo z združenimi močmi na polju šolstva napredovali, je pa v veliki meri odvisno od medsebojnega zaupanja in trdnih stikov. V tem slučaju bodo vsi odločujoči činitelji morali izpredvideti, da naši napor niso umetni in ne koristolovni, ampak smotreni. V neugodnem času, ko so gotovi krogi začeli sistematično poniževati našo narodno šolo in učiteljstvo, je živahno delovanje vaše zveze tem bolj potrebno in bo to činiteljem, ki bodo vaše težnje zastopali v zakonodajnih zastopih, opora v njihovem delu. Naša šola ne sme trpeti škode, našemu učiteljstvu se ne sme krati dostojna eksistenca, to geslo bomo morali, kakor vse kaže, ravno v najbližji bodočnosti vztrajno poudarjati. Kar se moje osebe tiče, ne morem misliti, da bi moglo učiteljstvo o mojih nazorih in smotrih glede šolstva biti v dvomu, ker si nismo tuje. Kličem vam torej, delajmo neprestano za procvit našega slovenskega šolstva! — Dr. I. Srečan pozdravlja došlemu učiteljstvu in gostom v imenu mariborskega slovenskega prebivalstva, a koleginja I. Mehleto v prinaša pozdrave ruskega učiteljstva v upanju, da pohiti tudi slovensko učiteljstvo na ruka tla, kakor so letos dohajali ruski učitelji na Slovensko. — Akademik I. Weixl pozdravlja v imenu slovenskega radikalnega dijaštva in tov. Pesek v imenu „Zveze slovenskih štaj. izobraževalnih društev“.

Po pozdravih je govoril najprej prof. dr. Ljudevit Pivko o štiridesetletnici državnega šolskega zakona. Njegov govor priobčimo prihodnjič v celoti. — Za njim je razpravljal o istem predmetu tov. Engelbert Gangl. Tudi njegov govor objavi naš list v celoti.

Predsednik tov. L. Jelenec zahvali oba poročevalca za referat ter zaključi glavno zborovanje ob eni uri.

* * *

Omeniti moramo, da je skupščinarje pred glavnim zborovanjem v dolerjih prostorih „Narodnega doma“ v imenu pripravljalnega odbora pozdravil tov. Davorin Lesjak. Štajerske tovarišice pa so delile med zborovalce lepe dehteče šopke. Hvala jim za ljubeznivo pozornost!

Konstituiranje upravnega odbora.

Takoj po glavnem zborovanju se je sešel upravni odbor na sejo, kjer se je sestavil tako-le: predsednik: L. Jelenec; I. podpredsednik: Anton Berginec; II. podpredsednik: Anton Gnus; I. tajnik: Andrej Rapè; njegova namestnica: Iva Sabadinova; blagajnik: Fran Luznar; njegov namestnik: Vilibald Rus. — V upravnem odboru sta razen že zadnjih navedenih upravnih odbornikov tudi še ravnatelj M. J. Nerat ter tov. E. Gangl kot urednika „Zaveznih listov“.

Upravni odbor je izrekel zahvalo tovarišu Francu Kocbeku, ki je bil član odbora od ustanovitve „Zaveze“ ter je ves čas deloval z verno in uspehom za koristi učiteljstva.

Banket.

Na okusno prirejenem banketu je govoril prvo besedo tov. Jelenec, ki je nazdravil mariborskim Slovencem. Zahvalil se je za napitnico dr. Rosina, ki je izrekel željo, da naj „Zaveza“ zopet pride v Maribor, kjer zboruje danes že tretjič. — Tov. Janko Likar govori o razmerah kakršne vladajo sedaj zlasti na Kranjskem, ter želi pomoči slovanskega učiteljstva. To mu obljubi tov. Jos. Černý, ki lepo govori o kulturni moči učiteljstva. — Tov. Avg. Požegar napije predsedniku in njegovim marljivim sodelavcem ter vsemu ostalemu občinstvu. — Tov. M. Hajný dviga časo na zdravje slovenskim učiteljem, tov. Lovro Perko pa se spominja v vznesenih besedah tov. Nerata, ki mu napravijo vsi prisotni presrečno ovacijo.

Razstanek.

Skupščinarji so se začeli razhajati. Nekateri so šli na planinske izlete, kakor so bili označeni v našem listu, večina pa se je vrnila domov — na delo med ljudstvo!

Brzjavni in pismeni pozdravi.

Braslovče: Osebo zadržan pozdravlja in želi mnogo uspeha

Korun, podpredsednik eksekutive narodno-radikalnega dijaštva.

Dornberg: Bolan. Nemogoče priti. Pozdravljam. Živeli! Vodopivec.

Kragujevac (Srbija); Tisoč srčnih pozdravov vsem zborovalcem, zlasti pa Dimniku, Ganglu, Režku, Jelenču, Žegi, Černemu, Šustru, Hajnemu pošilja vsekdar vsem vdani Jovan P. Jovanović.

Krapina: Naprednemu slovenskemu učiteljstvu pošiljam iskrene pozdrave v trdnem prepričanju, da pod kakim pogojem ne zapusti zastave napredka!

Odposlanstvo mesta Ljubljane na Gajevi slavnosti:

Hribar, Mayer, dr. Novak, dr. Švigelj, Janko Bleiweis.

Ljubljana: Pozdravljamo Vaš parlament, ker visoko cenimo delo učiteljstva v šoli in izven šole, posebno na gospodarskem polju. Zveza slovenskih zadrug.

Polšnik: Vsem cenjenim zborovalcem XXI. glavne skupščine naše „Zaveze“ najprej srčneje pozdrave! Živeli!

So možje med nami še čuječi!

Je med nami še delavnih mož!

Ti ne dādo roke slepi sreči,

in če prav vihti se ostri nož!

Mi korakamo po svoje

mirno pot naprej naprej!

Jasno, vedro čelo moje

bilo je in bo poslej!

Zaostali Vekoslav Lilija.

Sežana: Neustrašeno naprej po začrtani poti! Pozdravi! Učitelji-vojaki.

Spljet: Savez dalmatinskih učitelja pozdravlja skupščino, želeč joj sretan uspeh.

Tolmin: Kot delegat, žal, zadržan. V duhu z Vami. Imenom tolminskega učiteljstva iskrene pozdrave! Kutin, Kašca.

Volčji vrh: Zbranim kolegialen pozdrav. Živela organizacija!

Armin Gradišnik.

Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor najsrdačnije pozdravlja dišne članove slavne skupščine uz vručo željo, da im rad bude na diku i ponos. Živili!

Martinović, predsednik.

Zagreb: Skupščino pozdravlja i želi uspešan rad!

Kirin,

predsjednik „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

Zagreb: Srdačno pozdravljamo slovensku braću i njihove češke i poljske goste! Sretan uspeh! Živeli! Na zdar!

Uredništvo „Napredka“: Basariček, Trstenjak.

Žalec: Zaradi bolezni svoje žene zadržan se udeležiti najimennitnejšega praznika zavednega slovenskega učiteljstva, kličem vsem zbranim: Vztrajajmo pri težavnem delu za mili naš rod in zmaga bo naša!

Petriček.

Za učiteljsčnike!

„Slovenskemu učitelju“ in „Slovenču“.

Če vam je že vedno na jeziku vera, in udrihajo gospodje katoliški filozofi po učiteljstvu, da je brezversko; če požete, da naše učiteljstvo kot tako ni za vzgojevalca mladine in naroda na mestu; če se upate govoriti o krščanskem prepričanju — zapojemo vam tudi mi pesem, kako morajo še celo javno vzgajati mladino vaši ljudje, ki na vsakem shodu udarjajo po brezverskem učiteljstvu, ki govore o krščanskem prepričanju, ga pogrešajo pri drugih, prireajo shode slovenskega katoliškega dijaštva, snujejo izobraževalna društva v krščanskem smislu, pišejo mladinske liste in mladino izobražujejo — za vero in krščansko prepričanje — a sami nimajo niti trohnice vere v katolicizem, nimajo niti trohnice vere v Boga, ki pravijo o njem, da ga hoče vreči učiteljstvo iz šole.

„V tvojem sreču ni Boga!“ Sveta so načela „Mladosti“ marsikateremu katoliškemu mladeniču. Vneto posluša govornika, ki snuje katoliško izobraževalno društvo naše ljudstvo, mladeniči in mladenke — vse mu verujejo, in polno ogorčenja nad razkritjem, ki mu ga je napravil govornik o našem brezverskem učiteljstvu, bi rado klicalo: „Križaj ga v znamenju krščanske ljubezni!“ In ko snuje isti katoliški antikrist telovadno društvo, tedaj zopet rolni proti učiteljstvu, naj se ga ljudstvo ogiblje, ker on je brezverec, on hoče vzeti ljudstvu vero; a jaz snujem danes katoliško telovadno društvo, ki temelji na krščanskih načelih in se bori za vero. Piše zopet isti članek, namenjen mladini... pazi se mladina, hlini se ti človek, ki pravi sicer da veruje, a se ti hoče s tem le približati, da ti vzame vero... najbolj se pa ogiblji učiteljstva, ker ono je tvoj največji nasprotnik... jaz pa sem ti prijatelj, zato ti svetujem, vpiši se v naše društvo, da se obraniš vseh navalov in si ohraniš vero...

Hinaveci, praviš, da so oni — a sedaj pogledajmo tvojo dušo, če je resnično, kar govoriš na ustanovnih shodih izobraževalnih društev in krščanskih telovadnih društev, kar pišeš v mladinskem listu. — Iz tvoje duše naj odseva pravi duh!

Prijatelj, spominjaš se, ko ste korakali s kolegoma in ti, „Slovenec“ katoliški filozof, dne 25. marca 1908. l. po ljubljanskih ulicah proti tvojemu domu. Bili ste vsi zamaknjeni, zakaj govorili ste o najvišjih stvarih: o sveti cerkvi, o Bogu, izveličarju Kristusu, ki je prišel na svet in postavil cerkev, ki bo zmagovala do konca sveta in o človeškem prepričanju. In glej, sam si dijake navajal na ta vprašanja, ko si vedno poudarjal krščansko prepričanje, ki temelji na veri. Vsi niso vedeli, zakaj!

Slednjič se jim je odprlo in ti si jim vse dvome potrdil. Spomni se, ko si dejal: „Povem vam pa lahko, da sem bil jaz sam ravno istega prepričanja nekaj, kakor ste vi sedaj...“ In dalje: „Saj tudi Kristus ni bil nič drugega nego človek — učitelj, ki je učil ljudi bratstva, ljubezni in usmiljenja. Bil je pravi idealni socialni demokrat!“ In pripovedoval si dalje: „...A tudito, da je postala naša cerkev spričo vseh bojev, inkvizicije itd. tako barbarska, mora obsojati vsak misleč človek.“ — Tako si govoril ti, ki si imel služiti najvišjemu! „In zrušilo se mu je poslopje dogem in verskih bajk!“ Zrušil si mu ga ti, katoliški filozof, pridigar o brezvercih, pridigar o svojem ka-

Dalje v prilogi.

tolikem prepričanju, ki temelji na veri — ker ti si mu razkril še več...

Gospodje v uredništvu „Slovenca“, spoglejte se! Ne obsojajte človeka, ker se niti ne zavedate, da ste vi krivi na tem, kar mu očitate! Poglejte v svoje duše in videli boste praznino, videli boste črni madež, in palo bode blato, s katerim nas obmetujete, na vas nazaj! — potem šele boste spoznali, kdo je veren in kdo brezver, kdo naj vzgaja mladino, kdo naj prireja shode katoliškega dijaštva, kdo naj piše mladinske liste in kdo želi vaše — krščansko prepričanje.

Spoglejte se, prvoborilci za mladino v uredništvu „Slovenca“, spoglejte se farizeji pri „Slovenskem učitelju“ in poglejte, kdo je tisti, ki je tako govoril in katerega duša izmed vas ni enaka njegovi?

Zato ne upoštevajte načel, ki jih oznanjuje vera! Zato preganjate učiteljstvo in s tem delate proti naukom svete vere, in to umljivo, ker sami ne verujete vanje, ker sami nimate vere.

Doba inkvizicije in čas preganjanja je sicer že minil, toda kakor bistveno se je izpremenil boj narodov, da ne odločuje več premoči telesna sila, temveč moč duševnih sil, tako bistveno se je izpremenilo tudi mučenstvo in preganjanje. Dandanes ne more katoliški usmiljenec človeštva, posebno učiteljstva telesno, temveč ga ubijajo in more duševno.

A kakor je vsaka žrtev krščanstva pripomogla k povzdigi ideje same; tako bo tudi vsaka naša žrtev nam dajala pogum, da se ne vdamo preganjanju in ne zatajimo svojega prepričanja, kakor gani so zatajili oni, ki so preganjani in mučeni od oznanjevalcev „krščanske ljubezni in pravičnosti“.

Vi, oznanjevalci naukov Krista, sami ne verujete v te nauke, ker jih sami ne izvršujete, ker se sami ne ravnate po njih — ampak nasprotno!

Javna vest je že postalo dejstvo, da duhovščina ščuje ljudstvo proti učiteljstvu, ona preži na učiteljstvo, ona denuncira učiteljstvo in to zato, da s tem zadošča svoji politički strasti — a se odstranjuje od svojega poklica.

Vemo, da je vera tu duhovščini samo sredstvo, da ima ona morebiti iste nazore o njej, kakor jih je izjavil katoliški filozof, ki je imel služiti veri, a se jej je odrekal, da temlaže služi pod patronanco vere politički službi in tako utrjuje političko moč cerkvene hierarhije, o kateri pravi, da je pripravila katoliško cerkev do barbarizma.

Učiteljstvo pa že s tem, da ljudstvo obračunjuje, dela proti oblasti duhovščine, ker bi ljudstvo, če bi bilo izobraženo, spoznalo lumparijo, kake pojme imajo krščanski pridigarji o veri.

Gospodje, poglejte si dobro besede, ki sem jih označil v pričetku, zakaj izgovorjene so iz vaših vrst — potem povejte, kdo je žalil vaše krščansko prepričanje!

Sedaj bodo jasne besede „Slovenskega učitelja“ marsikomu: „Dne 2. septembra bo imela zveza veliko skupščino in občni zbor na Brezjah. Pridite k nam pa boste spoznali, da vlada med nami res prijateljstvo, edinstvo in prava ljubav, saj se združujemo na temelju krščanskega prepričanja in krščanskega življenja.“

Učiteljstvu pa priporočamo, da bo pri vsakem ustanovnem shodu kakaga izobraževalnega ali telovadnega društva, kjer se bo oglašil znani kričad, ki vedno udriha po učiteljstvu, da je brezversko, mu javno povedalo besede, zgornaj označene, v obraz, da ga ljudstvo spozna in nažene.

Klerikalnim kolegom pa svetujemo, da mu odvzamejo mladinski list, ker on ni za vzgojvalca mladine — po vaših načelih.

Torej vi sami ste krivi, da so bile izgovorjene besede, ki nam jih toliko predbacivate, na shodu učiteljskih abiturientov. Ni Gangl vzgajil takega učitelja, temveč vzgajili ste ga vi sami! Toliko za danes, ker ste sami izživali in tako hoteli!...

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico zboruje dne 2. septembra 1909 pri Sv. Urbanu na Kozjaku.

Dnevni red:

1. Dopisi.
 2. Predavanja in sicer tov. Ivan Robnik o perspektivnem risanju itd.; tov. Avguštin Hauptman o Lavterjevem rač. stroju.
 3. Razgovor o poročilu tov. Vodenik Simona o „Ljudska šola in kmetiško vprašanje“.
 4. Shod štaj. učiteljstva v Gradcu dne 11. avgusta 1909.
 5. Predlogi, nasveti itd.
- Zborovali bomo le pri zanesljivem ugodnem vremenu.

Imenom odbora

Avg. Požegar.

Srednješolski vestnik.

** V Gorici ustanove italijanski liberalci konvikt za furlanske dijakke, ki bo nekako protitežje proti podobnim redovniškim zavodom.

** Umrli je v ponedeljek, dne 16. t. m., v Mariboru šolski svetnik gimnazijski profesor v pokoji Janez Majciger. Blagemu in zaslužnemu možu blag spomin!

** Imenovan je za kustosa ljubljanske licejske knjižnice dosedanjega skriptor Luka Pintar. — Profesor Fr. Vajda na prvi državni gimnaziji v Ljubljani je imenovan za profesorja na mornarski akademiji na Reki.

** Iz srednješolske službe. Da se čimprej spisejo potrebne šolske knjige, so dobili dopust glavni učitelj na učiteljskem v Ljubljani dr. Valentin Kušar in profesor na državni gimnaziji v Kranju Fran Komotar za celo šolsko leto 1909/10., dalje ravnatelj druge državne gimnazije v Ljubljani Fran Wiesthaler za prvi semester 1909/10. Ravnatelj Wiesthalerja bo nadomestil prof. dr. J. Bezjak.

** Realka v Šibeniku. V Šibeniku v Dalmaciji ustanove nižjo realko, ki bo prva srednja šola v tem važnem obrtniškem mestu.

Književnost in umetnost.

Popotnik. Vsebinska 8. številka: 1. Avguštin Požegar: Idealizem in realizem. — 2. Fr. Orožen: O domoznanskem pouku s posebnim ozirom na čitanje in razumevanje zemljevidov. — 3. Janko Grad: Učitelj varuh in širitelj slovenskih narodnih pesmi. — 4. Spremnica Fr. Hauptmanovim računam za meščanske šole. — 5. Anton Skala: Razvoj šolstva v postojnskem šolskem okraju za vladanja cesarja Franca Jožefa I. — 6. Književno poročilo. — 7. Razgled: Listek — Pedagoški paberki. — Kronika. — Priporočamo!

Naša bodočnost. Vsebinska 8. številka: 1. R. P. Krivic: Alkohol in abstinencia. — 2. Ferdo Plešič: Ustavoznanstvo. — 3. Skozi puščavo. — 4. Prirodoslovni paberki. — 5. Mladinski zbornik. — 6. Listek. — Priporočamo!

Zbirka cerkvenih pesmi za mešani zbor z enim samosplovom. Uglasbil, oziroma harmoniziral Janko Leban, ljudski učitelj. — Tak je naslov glasbenemu delu, ki izide po novem letu.

Čitanka za meščanske šole. II. del. Sestavil Josip Brinar, ravnatelj meščanske šole v Postojni. — Velja vezana v angleškem platnu 1 K 70 h. Na Dunaju. V c. kr. zalogi šolskih knjig. 1909. Str. 280. — O tej najnovejši učni knjigi priobčimo daljšo oceno.

Naši Zapiski objavljajo v skupni 7. in 8. števil. to-le vsebino: Dr. Ivan Prijatelj: Govor o Zupančiču. — Dr. Fr. Kidrič: Epilog k Trubarjevemu zborniku. — Pregled: Zdrudišništvo. — Tehnika. — Biologija. — Priporočamo!

Politiški pregled.

* Rekonstrukcija kabineta. Ker so bile razširjene vesti, da se bo rekonstrukcija kabineta izvršila v kratkem času, se je v Lincu vršila konferenca nemških nacionalnih poslancev, katere se je udeležil tudi minister doktor Schreiner. Konferenca je bila strogo zaupna. Odstop ministra Hohenburgerja na ljubo Slovencem in Čehom bi Nemci smatrali za casus belli.

* Persekucija češkega tiska. Na ukaz trgovskega ministra dr. Weiskirchnerja je prišla dne 5. t. m. v tiskarno češkega „Videňskega denika“ magistratna komisija 15 članov in je zapečatila vse stroje. Strojila je to, ker stroji baje rušijo mir prebivalcev sosednjih hiš. Pred češko tiskarno je bila v ravno istih prostorih celo vrsto let nemška tiskarna s šestimi velikimi stroji. Imenovani list bo utrpel izgubo par tisočakov; seveda so se storili takoj

koraki, da se ta nezasišana persekucija češkega tiska na Dunaju onemogoči.

* Češka socialna demokracija. Za svoj letošnji veliki shod pripravlja češka socialna demokracija obnovitev svojega narodnostnega programa. Referent predlaga ta-le program: Izpremenitev Oslajtanje v federalističnem smislu na podlagi narodnostne avtonomije v smislu personalnega principa in sicer za narodnostne in kulturne stvari. Vsak narod naj v teh stvareh tvori enotno pravno organizacijo z lastnim parlamentom, samostojni prejemki zakonitega izkira in samostojno vlado. Za ostale stroke državne uprave se predlaga program avtonomizacije, decentralizacije in demokratizacije. — Vprašanje je, kakšno stališče bo zavzela k temu programu nemška socialna demokracija.

* Korupcija na Hrvaškem. Komaj se je poglobila senzacija glede dr. Frankovih pisem na učiteljstvo, že prinaša „Pokret“ novo odkritje o korupciji Rauchove vlade. — Rauchovi listi so zadnji čas dan za dnem prinašali čestitke, ki so jih pošiljala razna občinska zastopstva pl. Čuvaju k imenovanju za podbana. Sedaj pa se izkazuje, da te čestitke niso bile nikak izraz ljudske volje ali ljubezni ali spoštovanja do Čuvaja in do vlade, ampak da so bile od velikih županov naročene in skoro izsiljene. Te čestitke bi naj javnosti pokazale, kako Rauch vedno več dobiva na terenu. In to se izkaže kot — sleparstvo!

* Vatikan proti glagolici. Rimska kurija je zopet izdala dekret naperjen proti glagolici. Takoj po smrti Leona XIII. se je opazilo, da je zavel v Vatikanu drug veter, in posledica tega so bili razni dekreti, med njimi oni iz l. 1906., s katerim se znatno omejuje staroslovenska služba božja v katoliških cerkvah, ker se po tem dekretu ne bi smela glagolica rabiti nikjer v onih cerkvah, v katerih se zadnjih 30 let ni trajno glagoljalo. Dalmatinski škofje so se na sestanku v Zadru vsprotivili izvedenju dekreta. Sedaj pa je izšel nov dekret, v katerem se klerus pozivlja na vršenje dekreta iz l. 1906.

* Italijansko vseučiliško vprašanje. Sporazumjenje med Italijani in Nemci? Te dni je prinesla dunajska „Die Zeit“ in zanj mnogo drugih listov vest o nekih — kakor se je naglašalo — srečno uspelih pogajanjih med Italijani in Nemci ob posredovanju tržaškega namestnika samega. — Glasom te vesti je došlo do sporazumjenja v smislu, da Italijani privole, da se v Trstu osnuje še en nemški gimnazij in da bo trgovska akademija, ki je doslej le laška, laška in nemška, zato pa Nemci ne bodo več nasprotovali osnovanju italijanskega vseučilišča v Trstu.

* Splošnega avstrijskega katoliškega shoda menda ne bo, ker se ga Slovenci in Čehi ne udeležijo. Nameravajo začetkom novembra prirediti le nemški katoliški shod z istim vzporedom.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Tolminko učiteljsko društvo 200 K pokroviteljine, ki jo je zbralo učiteljstvo tolminskega okraja. Abiturientje slovenskih učiteljskih so zložili pri abiturientskem sestanku v Ljubljani 64 K. Tov. Marica Žgurjeva iz Tomšlja je nabrala pri veseljem omizju Zavezinega zborovanja v Mariboru 30 K. G. Ume Anton, trgovec v Brežicah, 16.75 K, kot darilo od čistega dobička za v brežiškem in sevnškem okraju prodane šolske zvezke. Tov. Iv. Schmeidek, nadučitelj v Rovih 4 K. Tov. Angela Troštova in Julij Slapšak, oba iz Vodice, 4 K. Tov. Andrej Kmet iz Cerkelj na Gorenjskem, 4 K. Jakobina iz Ljubljane 2 K. Litijško učiteljsko društvo na račun pokroviteljine 50 K; skupaj 374.75 K, zadnjič izkazanih 1541 K, doslej darovanih 1916.16 K. Bog plati!

Obrambni vestnik.

* Obrambni vestnik. Sirovi, prav prostaški napadi klerikalnega časopisa — glej vsako številko „Slovenca“! — na nas in solo se tako množe, da moramo v svojem listu odpreti novo rubriko, kjer hočemo braniti svojo čast. „Slovenec“ piše sedaj samo o nas in o Sokolih. Ako bi ne bilo teh dveh bi „Slovenec“ izhajal prazen. To je vendar nesramnost prve vrste, če nas spravlja v zvezo z — barcelonskimi revolucionarji! Mi imamo dovolj snovi in bomo napade odbijali s takim materialom, da bo strmel! Poudarjamo, da nas je „Slovenec“ izzval. Izza naše skupščine v Mariboru grize, laže in zavija dannadan. Pa naj dobi odgovor, kakršnega hoče! Povemo mu enkratavselej: Učiteljstvo se ne da grdit in nikjer, nikdar in nikomur! — Posebno tistemu, ki hodi okrog in meče z lažnim jezikom blato na nas, povemo, da bo izkupil kakor zaslužil. Prijeli ga bomo za ušesa kot paglavca, ki izživa in obrekuje! To si naj zapomni! — Klerikalne predrznosti nam je dovolj! Učiteljstvo ni brezpravna masa, da bi ob njem glodale klerikalne podgane.

Zob za zob! — Somišljenike prosimo, naj nam pošljejo vse material, kar se ga nanaša na sedanje razmere, ki hočejo zadušiti naš stan. Z dokazi v rokah bomo govorili za svojo čast in svoje pravice, da tako pobijemo sovraga, ki samo laže in — krade!

* Samega sebe blje po zobeh „Slovenec“. Pretekli terek piše o „Zavezini“ skupščini v Mariboru: „Z velikansko silo in pritiskom je spravila osamljena garda liberalnih učiteljskih teroristov četo takozvanih zavednih v Maribor.“ — Da je to laž, ve vsak. „Slovenec“ naj imenuje samo enega, ki smo ga z velikansko silo in pritiskom spravili v Maribor — samo enega naj imenuje! A četudi bi bilo sedaj pri njegovi stranki tisoč Smrdelov — imena se vendar ne morejo izlagati ali ga celo ukrasti, to „Slovenec“ sam dobro ve: zato je pa ravno tedendni prej pisal drugače in sicer takole. „...brez običajne reklame so se v njem (v Mariboru) zbrali... liberalni učitelji“ itd., kakor stoji v našem zadnjem članku „Razliti žole“. — „Slovenec“ dajemo dober svet: Ako že enkrat pišeš resnico, je že čez teden dni ne potvarjaj in ne postavlja na glavo, sicer te spoznajo lastni pristaši in te bodo z nami vred hvalili s prijaznim komplimentom, da si velik lažnik pred Bogom in ljudmi! — Ako pa že misliš lagati, kakor je tvoja krepostna navada, pa laži venomer in konsekvantno in ne tolči samega sebe po črnih zobeh! Kaj ti poreče n. pr. Smrdel, ko pojde čiste vesti na Brezje!

* Brez običajne reklame, pravi „Slovenec“, da so se sešli zborovalci „Zaveze“ v Mariboru in izdaje sam bombastičen poziv „Slomškarijem“, da naj se le polnoštevilno udeležijo romanja na Brezje. Moramo pa konstatirati, da ne spravi morebiti toliko učiteljstva vkup, za kolikor je „Zaveza“ letos narasla. „Zaveza“ je v letošnjem letu narasla za 194 članov, torej več nego šteje vsa „Slomškarija“ učiteljev. Niti denunciantstva duhovščine, niti terorizmu klerikalne vlade, niti vabljenju v prijaznemu povabilu „Slovenca“ se ne vda naše učiteljstvo, ker ono ni tako kakor hinavski — „Slomškariji“, ki se po zadnjem odgovoru v našem uvodnem članku ne upajo več na dan. Hinaveci, dokazali smo vam vse in sedaj, ko je nimate več besede, da bi se zagovarjali, ko je vaš „dnevnik“ že izčrpan, ko ste popolnoma pokazali svojo nezmožnost, sedaj nima niti „Slovenec“, ki ima drugače polno laži v založbi, ne besede več na razpolago, da bi vas zagovarjal.

* Na Brezje! Le na dan, vsi do zadnjega, tudi prijatelji! Vsa duhovščina na dan, da bo zborovanje učiteljstva številnejše. V Mariboru jih je bilo nad 600 samih učiteljev, nas bo pa le tretjina in še to tedaj, ako zobnamo vse člane do zadnjega učitelja in ne učitelja vkup. „Zaveza“ pa šteje 2154 učiteljev samih, medtem ko je pri nas učiteljstvo v manjšini. Tedaj le na dan, tudi tisti, ki česa potrebujete!... Prijatelji, pridite in poglejte si naš tabor od blizu! Organizacija je kremenita... saj vas sprejmemo vseeno, akoprav nam ne prinašate „kot legitimacijo izdajalstva“ — tiskovine akoprav ne potrebujete službe v „Kat. bukvarni“, nimate še spisanega dekreta itd. ... ker naša organizacija ima neomajano podlago v katoliških načelih: „Ljubim te, če si pri nas, a uničim te z najpodlejimi sredstvi, če si naš politički nasprotnik!“ „Slomškova zveza“ je nastala v burnih časih, ki so bili posebno kritični in karakteristični za nje ustanovitelja, a do danes ni naraščala... šele danes ji je podalo moč koristolovstvo. „Tovariši in tovarišice — brez strahu na plan!“ — saj smo vam že povedali, da onega, ki se čuti izmečkom — ne potrebujemo! Naj najde obilo odmeva bombastičen poziv „Slovenca“ tam — a trd, neizprosen mož jeklen... ostajam — jaz.

* Ljubljansko učiteljske! Prej Rousseau, sedaj dušeslovje ni vseč „Slovenec“, zato se pa zaganja v profesorje pedagogike, da so oni krivi, da je tako in ni po „Slovenčevem“. Gospodje okolo „Slovenca“ bi najrajši vrgli pedagogiko iz učiteljskega, ker ona privede marsikaterega učitelja do spoznanja, kako klavirno vlogo igra klerikalno oboževanstvo v zgodovini vzgoje, šolstva itd. tudi učiteljstva. Deželni šolski svet naj le potiplje ta zavod, in prepričani smo, da ga bodo profesorji pričakovali brez slabe vesti; pazi naj pa, da se ravno ob njem ne ubije klerikalno nasilje.

* Usmiljenje! Zadnjič smo zapretili, da bomo na ostudne „Slovenčeve“ napade odslaj odgovorjati s tem, da bomo kazali nasprotnike v vsi nagoti. Prijatelj nam piše in nas prosi, naj prizanesemo temu in temu. Dobro! Nismo klerikalci, zato bomo prošnjo uvaževali, a to samo pod pogojem, če neha „Slovenec“ s tatvino naše časti in če dr. Lampe prekliche laži, izrečene na svojem zadnjem shodu v Vodmatu. Vse je torej odvisno od „Slovenca“ in dr. Lampeta! Mi čakamo mirne vesti! Naj še drugi, če morejo!

* Zborovanje „Slomškove zveze“ bo moralo biti jako klavirno, ker drugače bi „Slovenec“ toliko ne bobnal in že vnaprej hvalil predavatelje, ter obenem udrihal po „liberalnem učiteljstvu“. Boli ga pa jako zborovanje „Zaveze“ v Mariboru. Poizkuša na vse mogoče